

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ / ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ

УДК 796.332.015.14'06

Денис Бабенко, Сергій Бойченко, Володимир Залойло
(Київ, Україна)

КОМПЛЕКТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КЛУБІВ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ФУТБОЛУ

Проаналізований вплив інтернаціоналізації на принципи формування складів футбольних клубів світу. Визначено країни-експортери футбольних «легіонерів» та відсоток іноземних гравців в Українській Прем'єр-Лізі. З'ясований вплив інтернаціоналізації на комплектування українських клубів.

Ключові слова: інтернаціоналізація, «легіонер», іноземний гравець, міграція, Українська Прем'єр-Ліга.

The influence of internationalization on the principles of formation of football clubs of the world is analyzed. The countries-exporters of football "legionnaires" and the percentage of foreign players in the Ukrainian Premier League are determined. The influence of internationalization on the staffing of Ukrainian clubs has been clarified.

Key words: internationalization, "legionnaire", foreign player, migration, Ukrainian Premier League.

Чинники глобалізації спорту вищих досягнень мають значний вплив на сучасний професійний футбол. Головним чином це стосується міграції кваліфікованих гравців та їх концентрація в провідних футбольних клубах світу, що в свою чергу значно підвищує конкуренцію за місце в основному складі команди [1]. Провідні європейські футбольні клуби («Челсі» Лондон, «Манчестер Сіті», «Баварія» Мюнхен, «Парі Сен-Жермен», «Інтернаціонале» Мілан, «Барселона», «Реал» Мадрид, «Атлетико» Мадрид та ін.) мають в своєму складі лише декількох вихованців власної академії та в основному складаються з легіонерів. Враховуючи дану міграцію футболістів та їх концентрацію в провідних футбольних клубах світу виникають питання щодо комплектації команд Української Прем'єр-ліги. Наразі, український чемпіонат є одним із незабезпеченим на європейському континенті (як з фінансового погляду, так і з огляду на останні спортивні результати на міжнародній арені).

Важливою складовою глобалізації є інтернаціоналізація. Однією формою прояву інтернаціоналізації у футболі є формування складу на інтернаціональній основі. Перші приклади масових трансферів «легіонерів» з'явилась в 1980-і роки. Судова справа в Європейському Суді в 1995 році щодо відповідності встановлених у футболі регламентних норм трудової діяльності футболістів принципам Європейського Союзу в частині вільного працевлаштування працівників (справа Босмана) дозволила гравцям у віці 24 років і старше покидати команди (після завершення дії контракту) без компенсації попередній команді, що не лише стало передумовою для формування сучасної системи трансферної системи, при якій кількість переходів гравців з кожним роком значно збільшується, а й призвело до збільшенню «легіонерів» у національних чемпіонатах. «Купівля» та «продаж» іноземних гравців робить всі провідні клуби світу дійсно інтернаціональними.

Бразилія очолює рейтинг країн-експортерів футболістів (табл. 1). Загалом 1287 гравців (бразильці) грають у 145 лігах станом на травень 2021р.. Вони представлені у 80 асоціаціях з 98. Це відображає унікальну роль Бразилії у експорті професійних футболістів по всьому світу [3].

Таблиця 1

**Країни-лідери по кількості футбольних експатів
(за даними Футбольної обсерваторії CIES станом на травень 2021р.)**

Місце	Країна	Кількість гравців	Місце	Країна	Кількість гравців
1	Бразилія	1287	6	Сербія	440
2	Франція	946	7	Іспанія	432
3	Аргентина	780	8	Нігерія	394
4	Англія	494	9	Колумбія	379
5	Німеччина	442	10	Хорватія	375

Слідом йде Франція (946 експатів) та Аргентина (780). Загалом більше п'ятої частини гравців «легіонерів» походять з Бразилії, Франції та Аргентини (21,4 %). Основними експортерами з інших континентів є Нігерія для Африки (8 місце, 394 експатів), Японія для Азії (27, 160), Сполучені Штати Америки для Північної Америки (31, 142) та Австралія для Океанії (42, 88) [3].

У порівнянні з 2020 роком найбільше зростання кількості гравців «легіонерів» зафіксоване у Франції: додалося 124 експатів (табл. 2). Відсутність можливості працевлаштування у рідній країні щодо великої кількості гравців, які навчаються в місцевих академіях, а також всевітнє визнання якості французьких футболістів, тим більше після перемоги на Чемпіонаті Світу – 2018 року, пояснює це різке збільшення, яке повинно продовжуватися і в наступні роки. Кількість футбольних «легіонерів» у латиноамериканських країнах, навпаки зменшується: Уругвай на 29 гравців (1 місце), Чилі на 17 (2), Бразилія на 14 (4) та Аргентина на 13 (5) [3].

Таблиця 2

**Найбільше збільшення/зменшення кількості футбольних експатів
порівняно з 2020 роком
(за даними Футбольної обсерваторії CIES станом на травень 2021р.)**

Місце	Країна	Еволюція	Місце	Країна	Еволюція
1	Франція	+124	1	Уругвай	-29
2	Бельгія	+54	2	Чилі	-17
3-4	Німеччина	+46	3	Мексика	-15
3-4	Гана	+46	4	Бразилія	-14
5	Нігерія	+38	5	Аргентина	-13

Велика кількість гравців різної національності, граючих на футбольному полі, стало звичним явищем. Більш до того вже були зафіксовані випадки коли заявка команди на футбольний матч повністю складена із «легіонерів», так було в Англії та Італії. Звісно, конкуренція сприяє покращенню майстерності місцевих гравців, але незрозуміло в чому сенс національних футбольних клубів, якщо в ній виступають лише іноземні футболісти [1].

В сезоні 2021-2022 рр. Українська Прем'єр-Ліга складається з 16 клубів, в яких зареєстровано 407 гравців, серед яких 78 «легіонерів» – це 19,2 % від загальної кількості (таблиця 3). Починаючи з сезону 2003/2004 рр. відсоток іноземних гравців не опускався нижче 30 %, аж до сезону 2014/2015 рр. (безумовно, напружена ситуація в Україні спричинила від'їзд багатьох «легіонерів» та не бажання переїздити до країни, в якій відбуваються бойові дії, серед іноземних футболістів). В даний період українські клуби стабільно виходили з груп Ліги Чемпіонів та Ліги Європи, в яких команди Української Прем'єр-Ліги здобули лише один трофей (донецький «Шахтар», Кубок УЄФА сезону 2008/2009 рр.) та прийняли участь у одному фіналі (дніпропетровське «Дніпро», Ліга Європа сезону 2014/2015 рр.).

Таблиця 3

Співвідношення українців та «легіонерів» в Чемпіонаті України [2]

Сезон	Українці	Іноземні гравці	Відсоток	Сезон	Українці	Іноземні гравці	Відсоток
2002/2003	477	117	24,53	2012/2013	459	181	39,43
2003/2004	506	173	34,19	2013/2014	446	167	37,44
2004/2005	504	160	31,75	2014/2015	428	97	22,66
2005/2006	486	168	34,57	2015/2016	398	75	18,84
2006/2007	489	181	37,01	2016/2017	363	58	15,97
2007/2008	455	166	36,48	2017/2018	388	82	21,13
2008/2009	462	146	31,60	2018/2019	383	90	23,49
2009/2010	470	150	31,91	2019/2020	389	87	22,36
2010/2011	472	166	35,17	2020/2021	371	71	19,13
2011/2012	481	179	37,21	2021/2022*	404	77	19,10

* - станом на 29 серпня 2021 року.

Найбільший відсоток зафіксований у сезоні 2012/2013 рр. (39,43 %). Відразу потрібно відмітити, що сам по собі відсоток нічого не показує. Необхідно дивитися на рівень «легіонерів» і саме в цей період (починаючи з сезону 2010/2011 рр. по 2014/2015) були такі виконавці як: Мігель Велозу (Португалія), Джермейн Ленс (Нідерланди), Вілліан та Бернард (Бразилія), Іван Стрініч, Нікола Калініч, Даріо Срна, Едуардо та Домагой Віда (Хорватія) та ін. Ці футболісти були основними гравцями в своїх національних збірних та загальний рівень «легіонерів» дозволяв прогресувати українцям та бути конкурентоспроможними на європейській арені.

Сезон 2017/2018 рр. став крайнім коли українські клуби виходили до ігор плей-оф у Лізі Чемпіонів. Також місце у клубному рейтингу УЄФА гарантувало чемпіону Української Прем'єр-ліги місце в груповому етапі Ліги Чемпіонів, а в сезоні 2022/2023 рр. втратили таку можливість, хоча зазвичай 12 сходинка є перехідною, тобто, якщо в Лізі Чемпіонів, або Лізі Європи перемаже клуб, який став чемпіоном національного чемпіонату, то це місце залишиться в українського колективу. Необхідно відзначити, що чемпіоном Ліги Чемпіонів стала команда «Челсі» Лондон (Англія), а Ліги Європи – «Вільярреал» (Іспанія), які не здобули перемогу в національній лізі.

Порівняно з сезоном 2020/2021 рр. у сезоні 2021/2022 рр. кількість «легіонерів» збільшилась (на 6 осіб), але відсоток зменшився. Це пов'язано із тим, що збільшилась кількість команд (з 14-и клубів до 16-и) та припиненню змагань Чемпіонату України U-21, що дозволила талановитій молоді спробувати свої сили у Українській Прем'єр-Лізі (хоча, більшість «дублерів» або припинили дію контракту зі своїми клубами, або спробують свої сили у змаганнях під егідою Професіональної Футбольної Ліги).

Серед іноземних футболістів у Чемпіонаті України найбільше представництво мають бразильці (22 гравці, 28,6 % від загальної кількості «легіонерів») та хорвати (8, 10,4 %) (таблиця 4).

Стабільними гравцями своїх збірних є такі виконавці як: Томаш Кендзьора (Польща), який є єдиним футболістом, збірна якого випереджає Україну в світовому рейтингу, Лассіна Траоре (Буркіна-Фасо), Беньямін Вербіч (Словенія), Манор Соломон (Ізраїль), Микола Золотов та Олександр Павловець (Білорусь), Жерсон Родрігес та Олів'є Тіллє (Люксембург).

Таблиця 4

Іноземні гравці в Українській Прем'єр-Лізі у сезоні 2021/2022 рр. *

Кількість гравців	Відсоток	Країни
22	28,6 %	Бразилія.
8	10,4 %	Хорватія.
по - 4	по - 5,2 %	Грузія, Люксембург та Гана.

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

по - 3	по – 3,9 %	Аргентина, Малі та Білорусь.
по - 2	по - 2,6 %	Азербайджан, Словенія, Іран та Нігерія.
по - 1	по - 1,3 %	Бельгія, Танзанія, Польща, Сенегал, Ізраїль, Сербія, Уругвай, Буркіна-Фасо, Північна Македонія, Туніс, Естонія, Латвія, Нідерланди, Венесуела, Боснія та Герцеговина, Молдова, Румунія та Камерун.

* - станом на 29 серпня.

Найбільше представництво «легіонерів» у клубах має «Шахтар» Донецьк, у якого 13 гравців. Склад донецької команди практично на половину складається з іноземців (43,3 %). По кількості далі йдуть «Динамо» Київ, «Колос» Ковалівка, «Ворскла» Полтава (по 8) та «Зоря» Луганськ (7). Також присутні два колективи, в яких немає жодного «легіонера» – це «Маріуполь» та «Десна» Чернігів.

Таблиця 5

Кількість іноземних гравців у клубах Української Прем'єр-ліги

Команди	Кількість «легіонерів»	Відсоток «легіонерів» у клубі
«Шахтар»	13	43,3 %
«Динамо», «Колос» та «Ворскла»	8	24,2 %, 32 % та 34,8 %
«Зоря»	7	28 %
«Львов»	6	28,6 %
«Дніпро-1» та «Інгулець»	5	22,7 % та 20 %
«Металіст 1925»	4	15,4 %
«Минай», «Чорноморець», «Олександрія» та «Рух»	3	12,5 %, 11,5 %, 11,5 % та 12,5%
«Верес»	1	4,2 %
«Маріуполь» та «Десна»	0	0 %

Рівень «легіонерів» в клубах Української Прем'єр-Ліги є невисоким (окрім, «Динамо» та «Шахтаря», хоча і тут потрібно оговорюватися). Об'єктивна даність усугубилась необхідністю влаштувати власну молодь після скасування чемпіонату U-21. Хоча, українська молодь отримала шанс закріпитися у елітному українському чемпіонаті і повинна витіснити іноземних гравців, які не відповідають рівню Чемпіонату України, щоб залишилися найсильніші.

Міжнародна мобільність футболістів неухильно зростає. Незважаючи на пандемію кількість «легіонерів» зросла на 639: з 13 025 на 13 664. Вони становлять приблизно одну п'яту частину від загальної кількості. Найбільше представництво у Бразилії (1287), Франції (946) та Аргентині (780).

Інтернаціоналізація світового футболу безпосередньо впливає на принципи комплектування складу українських команд. Наразі, кожен п'ятий гравець Української Прем'єр-ліги – це «легіонер». Найбільше представників у Бразилії (22 гравця), а донецький «Шахтар» на 43,3 % складається з іноземців (13 гравців).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Губайдуллина Ф. С. Экономика европейского футбола в условиях глобализации. *«Российские регионы в фокусе перемен»*: материалы XIII международной конференции. Екатеринбург, 15–17 ноября 2018 года. 2019. С. 264-270.
2. Кількість легіонерів у Favbet Лізі зменшилася. 2021. URL: <https://upl.ua/ua/news/view/4916>.
3. Drs Raffaele P. Expatriate footballers worldwide: global 2021 study / P. Drs Raffaele, L. Ravenel, R. Besson. // CIES Football Observatory Monthly Report. 2021. №65.

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

ВИПУСК 74

31 серпня 2021 р.

м. Переяслав